

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ю.н. Борис Владимиров Велчев, преподавател по наказателно право в Софийския университет „Св. Климент Охридски”, за дисертационния труд на Елица Юриева Василева, докторант в „Нов български университет“ на тема „Самоубийството – наказателноправни проблеми” /за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по специалност „Наказателно право” от професионално направление 3.6. „Право”/

Елица Юриева Василева завършва Гимназия с преподаване на чужди езици – гр. Плевен през 2005 г. с чуждоезиков профил английски и немски език, както и руски език в самостоятелна форма на обучение с положени приравнителни изпити. Същата година е приета за студент по специалност „Право“ в НБУ със стипендия. Завършва висшето си образование през 2010 г. с отличен успех и през 2011 г. след шестмесечен стаж полага изпит за правоспособност. От 2013 г. Елица Василева работи като младши прокурор в Софийска районна прокуратура, а през 2015 г. заема длъжността „прокурор“. През същата 2015 г. със Заповед № 3-РК-134/10.12.2015 г. Елица Василева е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка в докторска програма „Наказателно право“ в НБУ, с научен ръководител проф. д-р Румен Владимиров и тема „Самоубийството – наказателноправни проблеми“. Отчислена е с право на защита със Заповед № 3-РК-43/09.11.2018 г.

Дисертационният труд е оформен по правилата и е изготвен самостоятелно от автора въз основа на богата литература, включваща над 120 източника на български, руски и английски език. В структурно отношение той обхваща увод, три глави и заключение и е разработен в обем от 280 страници.

Общото впечатление от дисертационния труд е положително. Избраната тема е изключително актуална, тя се отнася до наболял обществен проблем, надхвърлящ проблемите на ежедневната прокурорска работа. Избраният от дисертанта подход е позволил широк контекст на изследването, който не само е позволил приносни предложения *de lege ferenda* за промяна в наказателното законодателство, но и задълбочен теоретичен анализ на конституционноправни и международноправни въпроси, свързани с правото на живот. Разгледани са и свързани с темата въпроси на наказателнопроцесуалното право.

Още в увода, дисертантът очертава научните цели на труда си – не само наказателноправната уредба на участието в самоубийството на другия, но анализа на широк кръг други проблеми като асистираното самоубийство и евтаназията. Подчертано е, че работата ще има и частично интердисциплинарен характер, като за обосноваването на правните изводи на автора ще се използват достиженията на социологията, антропологията, психологията и философията.

Мога убедено да заявя, че поставените от автора цели на дисертационния труд са били изпълнени. За това е помогнала и отличната структура на изложението.

Какво вече посочих, структурата на труда съдържа три глави.

Първата глава е посветена на няколко свързани групи проблеми. Разгледан е произходът на понятието за самоубийството, историческото отношение към него, историческото развитие на законодателството и доктрината към явлението „самоубийство“ .

Втората глава разглежда както състава на чл. 127 НК, така и други състави, които имат отношение към темата на дисертационния труд, както и някои процесуални въпроси, свързани с фигурата на пострадалия. Отделно от това, в главата е отделена и съществено място на широк кръг

процесуални въпроси, свързани с разследването на престъплението по чл. 127 НК, без които материалноправният анализ не би бил пълноценен.

Третата глава някак „смесва“ две групи проблеми – сравнителноправното изследване на дисертанта и въпросите на асистираното самоубийство и евтаназията. Наистина, тези две групи проблеми са свързани, но според мен трудът би спечелил, ако те бяха отделени в две отделни глави.

Независимо от забележката ми по третата глава, структурата на изложението е много добра и е позволила на дисертанта да развие потенциала си за научни изводи и предложения за промени в законодателството. Тя е очертала подходящ модел на изследване, който е довел до съществени научни резултати. Този модел е бил предходен от четири статии по темата на дисертацията, публикувани в научни сборници.

Впечатляващ е обемът на използваната научна литература, която е цитирана напълно коректно. Внимателно и критично е анализирана относимата съдебна практика. Езикът на дисертантката е много добър, прецизен, без съществени правни неточности. В крайна сметка, основните изводи са били убедително представени и защитени без излишно многословие. Изложението е аналитично, умело са използвани исторически, интердисциплинарни и сравнителноправни методи. Като цяло, работата се характеризира с доброто аргументиране на защитаваните научни разбирания. Убедителни са и предложенията *de lege ferenda*.

Това позволява извода, че дисертантът познава отлично относимата научна литература и съдебната практика. Дори когато са дадени обстоятелни примери от съдебната практика, това не е самоцелно, а пряко защитава определени научни тези /с. 93-99, с. 114-115, с. 118, с. 127-128 и др./

Езикът на дисертацията е подчертано академичен, без това прави изложението трудно достъпно и за по-широка читателска аудитория.

Бих искал да отбележа, че напълно споделям позицията на дисертанта за съдържащите се в дисертационния труд научни приноси, отразени в автореферата. Споделям и направените предложения за промени в законодателството, които по моя преценка биха подобрили правната уредба на участието в самоубийството на другото.

Не мога да не започна с това, че избраната тема е не просто актуална, а тя запълва съществена празнота в българската наказателноправна наука, тъй като е първото у нас монографично изследване на въпросите на самоубийството в наказателното право. Научният кураж на дисертанта Василева да се заеме с подобно предизвикателство заслужава уважение.

Най-лесно би било да изброя научните приноси, обобщени в автореферата, още повече, че съм съгласен с оценката на дисертанта за техния характер. Ще си позволя да посоча и други, които по една или друга причина дисертантът е решил да не включва в автореферата.

Главата посветена на историята на схващанията за самоубийството е развита по изключително прецизен начин, който е дал възможност не само да се подредят определени факти, но и да се направят интересни правни изводи /напр. на с. 78 и с.85/.

Не мога да не отбележа оригиналния извод, че подпомагане към самоубийство има и в транспортиране до държави, в които асистираното самоубийство е разрешено /с. 88/.

Критиката на думата „само“, използвана в чл. 127, ал. 1 НК е довела до удачно предложение *de lege ferenda* /с. 90/.

Верни са възраженията за еднаквите наказания за подпомагане и склоняване към самоубийство /с. 98/, както и разбирането, че пострадад по чл. 127, ал. 2 НК може да бъде само непълнолетно или невменяемо лице /с. 104/.

Интересни и приносни са разсъжденията за зависимостта по смисъла на чл. 127 НК, породена от членуване в секти и други подобни религиозни

общности /с. 138/, както и зависимостта на проститутките от техните сводници /с. 139/.

Критиката на разбирането, че е невъзможен пряк умисъл по чл. 127, ал. 3 НК /защото става дума за убийство/ е отлично аргументирана /с. 145-147/.

Изцяло подкрепям предложенията *de lege ferenda* на с. 151 и 152.

Впечатли ме анализа на понятията „жертва „ и „пострадал“ по смисъла на чл. 127 НК /с.155-163/.

Оригинални и приносни по своя характер са разграниченията, направени между престъплението по чл. 127 НК и някои сродни престъпления / по чл. 115 – с. 164, чл. 152, ал. 3, т. 3 НК – с. 166-172, чл. 338, ал. 3 НК – с. 173/.

Систематизацията на следствените действие и подходи по разследването на престъплението по чл. 127 НК /с. 174-204/. Без този анализ, който, разбира се, има чисто процесуален характер, основното материалноправно изследване би било непълно.

Изключително интересни за разсъжденията за евтаназията в контекста на съгласието на пострадалия / с. 225 и сл./ и предложението за възобновяването на темата за евтаназията /с. 240/. Следва да се подкрепи позицията на автора, пронизала цялата трета глава, за уреждане на правото на достойна смърт. В тази връзка, интересно е представянето на становището на Конституционния съд на Италия /с. 250-253/ и на Федералния Конституционен съд на Германия / с.254-257/.

Аргументиран е изводът на с. 268, че „за подпомагане на самоубийство от милосърдие“ не следва да се носи наказателна отговорност.

Ще повторя, че заключението обобщава редица научни приноси, извън вече посочените от мене, с чийто приносен научен характер съм изцяло съгласен.

Критичните ми забележки са незначителни и се свеждат главно до препоръки за усъвършенстване на труда. Вече посочих препоръката си за подобряване на структурата на третата глава, която би могла да се раздели на две – сравнителноправни бележки по темата на дисертационния труд и анализ на свързаните теми за евтаназията и асистираното самоубийство.

Би ми било интересно разсъждението на дисертанта относно възможността склоняването към самоубийство /с. 92/ да се извърши с принуда. Същото важи до твърдяното „право на смърт“ /с. 98/ и необходимостта от конституционната му регламентация.

Любопитно ми би било, също така, да разбере позицията на дисертанта дали има наказателноправно измерение бездействието да се пресече едно самоубийство.

Разбира се, тези бележки по никакъв начин не ме разколебават при общата положителна оценка на дисертационния труд. Работата на дисертанта не само отговаря, но по мое мнение в редица свои части надхвърля изискванията към един успешно защитим дисертационен труд. Повечето ми бележки имат редакционен или технически характер и могат лесно да бъдат отстранени преди издаването на дисертационния труд.

Авторефератът обективно и вярно отразява съдържанието на дисертационния труд и приносите в него.

Дисертационният труд „Самоубийството – наказателноправни проблеми“ съдържа теоретични обобщения и решения на значими научни и приложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения на наказателноправната теория и представляват значителен и оригинален принос в науката. Той отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Дисертационният труд показва, че дисертантът Елица Василева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения в областта на наказателното право, като

демонстрира качества и умения за самостоятелни научни изследвания. Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор по право” на Елица Василева.

проф. д.ю.н. Борис Велчев